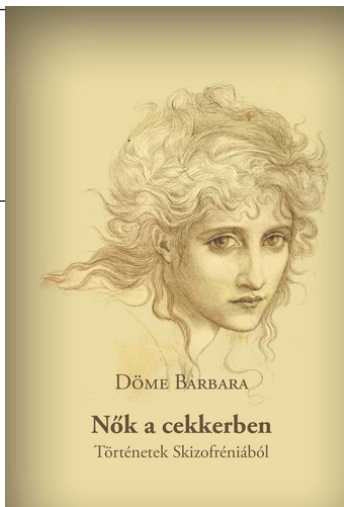


EGY KÖTET, KÉT OLVASAT

Döme Barbara: *Nők a cekkerben* (Történetek Skizofréniából). Arany János Alapítvány, Budapest, 2019.

Abafáy-Deák Csillag

Tökéletes áldozat



Amikor először láttam Döme Barbara új novelláskötetét az interneten, kissé felületesen olvastam el a címet. *Nők cekkerrel*, így emlékeztem rá. Nők cekkerrel? Akik hosszú munkaidő után nagy szatyrokkal mennek haza a bevásárlás után, cipekednek? Mert a cekker szót a plázákban sétálgató shoppingolók talán nem is ismerik, ők márkás, csiribiri zacskókkal grasszálnak. Vagy inkább az örökös vásárlókra gondolt az író, akik elég gyakran be is vásárolnak, átvitt értelemben is? Több írását olvastam már Döme Barbarának, és nem gondoltam arra, hogy egy feminista beállítottságú könyvet írt. Amikor kézbe vettem a kötetet, a helyesen olvasott cím, azaz a *Nők a cekkerben*, jobban tetszett. A nők vannak benne a cekkerben, ami úgy néz ki, mint egy halászhaló, ők pedig ki vannak halászva, benne ragadtak a hálóban, egy hálózatban is, ahonnan nincs menekvés, vagy ők nem találják a kiutat. Az alcím, a *Történetek Skizofréniából* szintén nagy csavar. Nem azt írja, hogy skizofrének, nem állapotot jelöl, hanem helyszínt ad meg, erre utal azzal is, hogy nagybetűvel írja, Skizofréniából. Honnan? Skizofréniából? Van ilyen hely? Vagy

ilyen a világunk? Hol is vagyunk? Nem a zárt osztályon. Olvasva a novellákat mégis az az érzésünk, esettanulmányok vázlatát olvassuk. *Tökéletes áldozat* az egyik írás címe. De itt valamennyi főszereplőre illik ez a jelző.

El akarom felejteni tanulmányaimat, nem akarom pszichológusként olvasni az írásokat, miközben az író felvonultatja a skizofrénia valamennyi ismérvét, a démonok kiszabadulását, az önpusztítást, önsorsrontást, a téveszméket, a látomásokat, hallucinációkat, a személyiség teljes szétesését, ami (ön)gyilkosságba is torkollhat. A szeretetéhség az egyik fő motívuma a kötetnek, főleg az anya szerepének bemutatásával (*Anyám haja*), ugyanakkor a felbomlott családi minta sorsszerű ismétlődése is több írásban fellelhető.

Szereplői nem találnak békét sem önmagukban, sem másokkal való kapcsolatukban (*Júdás fia, Zsófi naplója*). A világ békétlen, ők is azzá válnak. Döme Barbara szövegei öntudatosan és egyértelműen manipulálják a mai valóságot, archetipikus fantáziává, álmokképpé alakítják azt (*A szülés, Burcsa Bandi felesége*), artbrut szövegei, tagadhatatlan szürrealizmusuk ellenére, inkább avantgárd jelenségnek tűnnek. Kilép a kereten túlra, nem akar abban maradni, talán túlzott megszállottsággal ragaszkodik elképzeléseihez, történeteikhez (*A fánkos ember*).

Döme nem törekszik megkerülni a valóságot, nem nőies író, inkább felforgató. Nem gyárt legendákat, de látnoki módon hatol be az emberek mindennapjaiba, testi-lelki állapotába. Eszméletvesztésük csak átmeneti állapot, hogy egy másik dimenzióba léphessenek. A szerző a rejtélyekkel nem törődve bonyolítja a cselekményeket, egészen a fantasztikum határáig tágítva a szövegeket.

Novelláinak világában megtaláljuk a miszticizmust, a romantika utáni vágyódást, a meseszerűséget, a torz perspektívákat, a halál elleni lázadást, az üdvözülést, a szépség és a képzelet sokszínűségét (*Anyu, Nóri meg én, A vonat*). A modern kori rabszolgasággal szemben a szabadság eszméjét hirdeti. Nyíltan beszél a falusi emberekről, az országot maguk mögött hagyók testi-lelki szenvedéseiről (*Nők a kredencen, Hosszú rét*).

Döme nem akarja, hogy komfortérzettel forduljunk az írások felé, épp ellenkezőleg: a komfortzónából billenti ki az olvasót (*Az új arc*). Írásainak első mondata legtöbb esetben telitalálat, benne vagyunk a történetben, behelyezkedünk látószögébe: „*Pálinkásüvegen keresztül nézem, ahogy folyik a nyála*” (*Játék*). Nincs cekker szó a kötetben, csak kredenc, polc, pletykaháló, ezért is találó a kötetcím. A nőket vásárolják be, viszik haza, tartják fogva, mint egy haszonállatot. Lúzer vagyok, mondja az egyik nőszereplő, aki Jézussá vált, de mégsem lett az, elmaradt a bizonyítás, illetve nem tudta mások előtt bizonyítani, hogy csodákra képes, csak az álmában. Döme a családról ír, legyen az csonka vagy teljes, többszereplős. A család tényleges hiányát tárja elénk a következményekkel együtt.

A történetek korunk történetei. A TV, a mobil, a laptop mint használati tárgyak, jelen vannak. A modern kori eszközök sem használható segédeszközök, ha az emberi viszonyokban még a feudális világ van jelen. A nő alávetett a férfinak, anyósnak, anyának. Uralkodnak felette, és az áldozatok küzdenek saját szabadságukért. Normát sértenek, lázadnak (*Kiszámoló, A Tóni, A kutya meg én*). Nem találnak kiutat, segítséget, és gyakran önmaguk szövik tovább a cekker hálóját, amiben, mint partra vetett halak, nem kapnak levegőt. Olykor úrrá lesz a tüneteken a szereplő, sőt nem várt módon viszonyul önmagához és másokhoz, megértő, befogadó lesz, nincs gyűlölködés, gyilkos indulat. A novellák lezárását puhítja ezzel az író, mintha maga is keresné az úr kegyelmét, hogy a szereplő jobb útra térjen, jobb emberré váljon. Így az olvasó is néha fellélegezhet.

